

Kommunstyrelsens yttrande på SOU 2020:83 - Havet och Människan delbetänkande av Miljömålsberedningen

Allmänt

Havet och människan är en ambitiös och omfattande genomgång av helheten av de aktiviteter som påverkar havet och de mål och regleringar som försöker komma till rätta med havets miljötillstånd. Trots ett mycket omfattande och komplext innehåll är skriften enkel att läsa och varje avsnitt står för sig.

Arbetet genomsyras av klimatförändringarnas påverkan på havet och på vilket sätt ekosystemansatsen kan nyttjas för att reglera och styra politikområden med påverkan på havet.

Beredningen efterlyser en samsyn och ett helhetstänk med avseende på effekter på havet. Man eftersträvar ett perspektiv där man alltid tar hänsyn till hela ekosystemet. Därför ses transportpolitik, fiskepolitik, sjöfartsregleringar och vattenvårdsåtgärder alla som led i vägen mot mer resilienta och friskare havsmiljöer.

Det är ett bra uppslagsverk och mycket lärorik läsning för den vetgirige. Helhetsperspektivet ger möjligheten att gräva i respektive fråga och få en väl genomtänkt genomgång av den. Varje kapitel ger först en omfattande genomgång innan förslag och avväganden presenteras.

Havet är viktigt! Dess hälsa är viktigt för vår gemensamma framtid. Trots omfattande och ambitiösa målsättningar och åtgärder närmar vi oss inte de grundläggande uppsatta målen "God ekologisk status", "God kemisk status", "God havsmiljöstatus" samt "Hav i balans" och "Ingen övergödning".

Miljömålsberedningen vill understödja en kraftfullare och enklare politik. Området är idag mycket komplext och mångfalden av perspektiv inom biologin matchas av komplexiteten och innovationskraften bland regleringarna. Det är ett område där EU och medlemsstaterna delar kompetens och där det goda stundtals kan vara det bästas fiende. Behovet av ett omtag likt en "skattereform på havspolitikens område" blir tydligt. Miljömålsberedningen lägger fram omfattande förslag för att gre i, reda ut, harmonisera och förtydliga denna djungel av ansvar, mål, preciseringar och deskriptorer.

Helhetsperspektivet och ekosystemansatsen rimmar väl med det som de nordbohuslänska kommunerna kommit överens om inom arbetet med Blå översiktsplan och i den maritima näringslivsstrategin.

Skarpa förslag

Målharmonisering (s.420)

Miljömålsberedningen föreslår ett antal förändringar av lagtexter, myndighetsinstruktioner, etappmål, preciseringar, deskriptorer, mm, med det gemensamt att de alla vill få till enklare och renare beslut och myndighetsutövning. Strävan är att harmoniera mål med de satta av EU-direktiven (Vattendirektivet, Havsmiljödirektivet och Art och habitatdirektivet). Då dessa får mest påverkan i domstol eller agerar rättesnören, föreslås att existerande mål justeras för att införlivas i dessa.

Kommunen håller med om problemställningen och ställer sig bakom förslagen utan att för den skull ha kompetens att avgöra om den ena eller den andra myndigheten bör äga frågan och konsekvenser av de besluten.

Förenkla uppföljning och kontroll samt fokusera på åtgärder (s.492, 508, 571, 573, 575, 576, 662, 668)

Kopplat till ovan avsnitt om målharmonisering finns en avsevärd byråkratisk uppföljnings- och kontrollapparat. Miljömålsberedningen avser att påverka så att denna blir lättare och mer ändamålsenlig så att man kan fokusera på faktiska åtgärder som påverkar havsmiljön i rätt riktning.

Kommunen ställer sig bakom förslaget.

Jordbruksverket får ansvar för "Ingen övergödning" och ett nytt etappmål sätts (s. 629, 638, 644, 651-2, 657)

Jordbruksverket föreslås ta över miljömålet "ingen övergödning" på grund av att lantbruket är den mänskliga aktivitet som har mest påverkan. Det är också en aktivitet som är påverkansbar och där mycket insatser redan görs. Utvärdering av effektiva åtgärder och stöd för rätt åtgärder borde därmed på ett enklare sätt kunna koordineras. Ett nytt specifikt etappmål sätts.

Det är olyckligt att beredningen väljer att föreslå att områden ska pekas ut som övergödningsskänliga, utöver det system som med nitritkänliga områden som redan finns, samt att ställa ytterligare krav på redovisning av fosfor. Detta utan att kunna påvisa en tydlig miljönytta av förslaget och trots att det bedöms innebära en ökad regelmässig, ekonomisk och arbetsmässig börda för lantbruket. Lantbruket gör, som det slås fast i betänkandet, ett grundligt arbete för att minska näringsläckaget. Miljömålsberedningen borde ha sitt fokus att stärka det arbetet, istället för att utan en klar miljönytta lägga på lantbruket ytterligare regelbörda.

Kommunen ställer sig bakom förslaget med följande tillägg.

Planering

Tydliggör kommunernas planeringsansvar (s. 55,56, 173,187, 298)

Miljömålsberedningen lägger fram ett förslag för att tydliggöra kommunernas planeringsansvar inom havsområdet och kustzonen. Kommunen har sedan tidigare detta ansvar och en del kommuner inklusive Lysekil har också tagit det.

Kommunen ställer sig bakom förslaget. Det hade dock varit lämpligt med en tydligare gränsdragning mellan det statliga och det kommunala planeringsuppdraget.

Kommunerna får i uppgift att peka ut områden för blå fångstgrödor (s. 572, 622)

Kommunerna får i uppgift att peka ut områden för blå fångstgrödor i sin planering av de marina områdena.

Kommunen ställer sig bakom förslaget och påpekar att man redan gjort så i sin marina planering. Kommunen anser att man borde föreslagit åt Jordbruksverket att införa en kväveupptagspremie till de som odlar blå fångstgrödor vilket skulle ge ett välkommet tillskott till en omogen bransch med få och små aktörer samtidigt som incitamentet att odla och ta tillvara marina produkter så som musslor, ostron, sjöpfung och alger skulle öka.

Länsstyrelsen får ökat underlagsansvar (s. 109, 1182, 1185, 1190, 1194)

Miljömålsberedningen föreslår att Länsstyrelsen ska få ett tydligare uppdrag att tillhandahålla underlag till den kommunala havsplaneringen. Detta görs redan idag men integreringen av underlagen görs nästan helt på kommunal nivå så här finns tydliga samordningsvinster. Det är bra att detta samlas på ett ställe. Ett ökat datavärdskap hos Länsstyrelsen är också bra för de data och inventeringar som görs av kommuner, recipientkontroll och forskningsuppdrag. Förhoppningsvis kan detta i förlängningen leda till att underlag till kommunal havs- och kustplanering kan vara bättre uppdaterade och därmed mer relevanta.

Kommunen ställer sig bakom förslaget.

Sjöfartsverkets data blir tillgängligt (s 1291, 1293)

Sjöfartsverket föreslår en ändrad finansieringsmodell som gör underlag tillgängliga gratis för kommuner och andra planerade myndigheter.

Kommunen ställer sig bakom förslaget.

Försvaret och data (s 1291, 1293)

Försvaret föreslås understödja kartering av de områden (ca 50% av Sveriges vatten) där försvarshänsyn inte kan hävdas som anledning till sekretess. Då mycket av dessa områden är på grunt vatten borde det kunna ge kommunerna goda förutsättningar för att göra bra planering och modellering av sina vattenresurser. Då mycket av den karterade data som yrkestrafik framför allt fisket skapar aggregeras och sparas utomlands torde det mesta av denna information vara allmängods för främmande makt. Men i dagsläget råder sekretess.

Kommunen ställer sig bakom förslaget.

Näringsliv

Näringslivets roll i förverkligandet av miljömålen (s.174,175, 403)

Miljömålsberedningen beskriver hur näringslivet hittills inte har haft en tydlig roll i miljömålssystemet. Inom andra områden har de integrerats i förverkligandet (se exempelvis fossilfritt Sverige). De statliga bolagen har en miljöklausul i styrningen men även här skulle det kunna vara mer proaktivt.

Kommunen påpekar att man inte har föreslagit någon mer integrerad roll för näringslivet i uppfyllandet av miljömålen.

Fiske

Regleringen av fiske är komplex och formad av historien. Miljömålsberedningen föreslår ingen radikal förändring av fiskets reglering men ett antal förslag som alla gör sitt för att påverka miljön och fiskeresurserna positivt på ett ekosystematiskt och holistiskt sätt.

Fiskeresursen är hotad. Larmrapporter om Östersjöfisk av vikande kvalitet samt en brist av större rovfisk längs hela kusten med en nyuppmärksam central roll i födovägen kräver åtgärder. Man vill släppa in mer födofisk till kusten och på så sätt motverka en del av övergödningens effekter.

Bottentrålning (s.816)

Förslaget framlägger att det krävs dispens och reglering för att bottentråla i skyddat område.

Kommunen ställer sig bakom förslaget om man inkluderar att bottentrålfiske i exempelvis Kosterhavets nationalpark och Gullmarsfjorden är väl reglerat och anpassat efter omständigheter och miljö.

Reglering av fiske utanför skyddat område (s 897, 907, 901)

Miljömålsberedningen föreslår att man geografiskt ska kunna reglera fisket även utanför skyddat område med exempelvis minskningar av trålområden innanför trålgränsen eller införa trålförbud i vissa områden utanför trålgränsen. Exemplet som lyfts är Stockholms skärgård där mer pelagiskt fångad fisk så som strömming bör släppas in i skärgården för att på sikta återställa kustnära rovfiskbestånd och ekologiska balanser. Motsvarande problematik finns i vårt område där fjordarna runt Tjörn och Orust inte fått tillbaka sin rovfisk trots omfattande skydd.

Kommunen ställer sig bakom förslaget och tillägger att regleringar bör ske i väl utformade områden så att fiske möjliggörs i områden bredvid dessa no catch zones.

Fiskevårdsavgifter (s 912)

Miljömålsberedningen föreslår att fiskekort införs för fritidsfiskare på kusten som ska användas till fiskevård.

Kommunen ställer sig bakom förslaget då det kan leda till bra information för de som ägnar sig åt fiske samt en väg till att skatta fiskeridödligheten pga fritidsfisket. Även bestånd av olika arter kan med hjälp av detta undersökas av fritidsfisket. Kommunen tillägger att ev. avgift bör formos till något vårdande och uppbyggande i stället för att ses som en inskränkning av den personliga friheten.

Säl och skarv (s 914)

Miljömålsberedningen föreslår att säl och skarv ska monitoreras så som tydliga predatorer på ett svagt kustfiskbestånd. Licens och skydds jakt ska implementeras där så är lämpligt för att reglera bestånd som idag saknar annan predation. Vidare föreslås att Sverige ska verka för att förbudet mot att saluföra sälprodukter tas bort då licensjakt utan vidareförädling och hantering av resursen är ekologiskt och etiskt slöseri.

Kommunen ställer sig bakom förslaget.

Kupiga ostron (s 918)

Det kupiga ostronet (*Magelana gigas*) är här för att stanna. Miljömålsberedningen föreslår att det ska hanteras som musslor eller hjärtmussla och inte tillhöra markägaren så som platta ostron. Det innebär att det ska kunna fiskas och plockas som del av allemansrätten. Då ostronet finns i stora mängder borde kunna skapa förutsättningar för både turism och fina upplevelser för allmänheten.

Kommunen ställer sig bakom förslaget.

Marint Skräp (s. 742-6)

Miljömålsberedningen föreslår att det statliga stödet för insamling av marint skräp ska fortsätta. För bohuskommunerna som länge har avsatt omfattande resurser till detta ändamål samt resurser för att få till stödet är det av vikt att denna insats fortsätter.

Kommunen ställer sig bakom förslaget.

Sjöfart och Kommunala hamnar (s. 1005)

Sjöfarten påverkar havsmiljön på många sätt och kumulativt är den påverkan avsevärd. Sverige är helt beroende av sin exportindustri och den kräver sjöfart.

Som ett litet steg mot att få till en hållbarare sjöfart föreslås kommunerna använda sig av differentierade hamnavgifter vilka ökar incitamentet för fartyg med högre miljöstandard.

Kommunen ställer sig bakom förslaget och tillägger att man borde ha föreslagit något om landström och möjliggöra för elektrifiering vilket idag sker i stor omfattning på den norska sidan av Skagerack.

Sjöfart och fritidsbåtar

Reglering av miljöskydd i skyddade områden (s.1049, 1095, 1101)

Då funktionaliteten av skyddet i de skyddade marina områdena anses vara otillräckligt föreslås en del åtgärder i reglering och syftesparagrafer kopplat till dessa.

Förslag att naturreservat kan bildas även för att bevara ett område opåverkat något som idag bara nationalparker kan ha som syfte.

Kommunen ställer sig bakom förslaget.

Förslag att Försvarmaktens, Sjöfartsverket och Transportstyrelsens instruktioner ändras så att de också får i uppgift att delta i arbetet med skydd av miljöer, arter och ekosystemtjänster.

Kommunen ställer sig bakom förslaget.

Fritidsbåtliv (s. 1200,1201, 1203, 1210)

Ett hänsynsfullare båtliv är en väg till bättre kustnära havsmiljöer. Här finns en hel del som kommunerna kan arbeta med och det är av vikt att många åtgärder utförs och på rätt sätt. Mycket är kunskapsbaserat och det fria båtlivet är av en anpassningsbar karaktär vilket borde ge många möjligheter till förändring som möjliggör fina upplevelser i vår natur och skärgård.

Miljömålsberedningen bedömer att kommunerna har flera planeringsinsatser, båtinfrastruktursinsatser och åtgärder som behöver hanteras.

Man anser också att befintlig lagstiftning bör nyttjas för att reglera hastigheter i grunda känsliga områden. Kommunen har möjligheten med hjälp av lokala ordningsstadgor eller via länsstyrelsens hastighetsbegränsningar (sjötrafikförordning 2:2).

Bland de skarpare förslagen finns:

Fritidsbåtsregister (s. 1206)

Miljömålsberedningen förslår att en utredare får i uppgift att ta fram ett förslag på ett fritidsbåtsregister vilket bland annat skulle kunna ge bra uppföljning på utsläpp och miljöpåverkan, motverka dumpning och ge bättre säkerhet och skydd mot stöld.

Kommunen ställer sig bakom förslaget.

Finansiering av insatser

Fortsatt finansiering av Havsmiljöinstitutet

Havsmiljöinstitutet har fungerat som en neutral fristående aktör som har skapat bra underlag och kunskapssammanställningar av forskare som plockats inom sina respektive expertområden. Denna möjlighet att oberoende av myndighetshänsyn ta fram underlag och sprida kunskap har varit och är en bra möjlighet för kommuner och organisationer att driva förbättring och utveckling.

Kommunen ställer sig bakom förslaget.

HaV underfinansierat (s. 1379)

Hav och vattenmyndigheten identifieras vara underfinansierat på havssidan och regeringen föreslås genomlysna finansieringen av havsdelen av myndigheten kopplat till ambition och åtagande.

Kommunen ställer sig neutrala till förslaget.

Anslag till havs- och miljöforskning (s.1385)

HaV föreslås bli värd för ett nytt forskningsanslag för havs- och miljöforskning för att uppnå miljömålet "Hav i balans och levande kust och skärgård". Detta är en uppgift som Formas bär idag för många forskningsområden kopplat till miljö.

Kommunen har svårt att bedöma vilken myndighet som bäst förvaltar anslaget och ställer sig neutrala till förslaget.

Statligt stöd till lokalt havs- och vattenvårdsarbete samt 1:11 anslaget (s. 1385)

Finansiering för åtgärder inom havs och vattenvårdsarbete har fördelats framför allt via riktade frivilliga statsbidrag. Oftast har det gått via Hav och sedan till länsstyrelserna. Detta ger en omfattande rapportering och en kortsiktighet i arbetet. Miljömålsberedningen föreslår därför att länsstyrelserna får dispositionsrätt för dessa medel. Dessutom föreslås de kunna hantera medlen över årsskiften och därmed kunna hushålla bättre med medlen. Denna finansiering ska användas till lokala/regionala åtgärdssamordnare och faktiska insatser som kan sökas av kommuner eller organisationer. Förhoppningsvis kan detta leda till enklare sätt för små kommuner att planera och genomföra åtgärder. Något som idag är svårplanerat då LOVA-bidragen är av mer sporadisk karaktär och miljöavdelningar på kommunerna tätt organiserade.

Kommunen ställer sig bakom förslagen och påpekar att det är viktigt med handledning från samordnarna så att kommunerna kan utföra ändamålsenliga åtgärder.

Det finns också en problematik med att det inte finns tillgängliga medel för de insatser som är fastställda i lag och därmed prioriterade. Här kommer miljömålsberedningen inte med något bra förslag.

Utökning av strandskyddets syften (s. 1196, 1115)

Strandskyddet har kontinuerligt varit ett omdebatterat område i Bohuslän. Sedan dess införande har syftets förstärkts och den möjliga omfattningen har ökats, och regelverk har tillkommit för undantag (LIS). De flesta är nog nöjda med att tillgängligheten till stranden för allmänheten är skyddad (syfte 1) och att privata enklaver inte är så vanligt. Även bryggor får ju nyttjas av allmänheten med hänsyn om man inte stör eller hindrar ägarens nyttjande. Till det har tillkommit att strandskyddet ska bevara arter och biotoper (syfte 2). För några år sedan infördes på ett klumpigt sätt en utökning av strandskyddet till 300 meter på många ställen utan att specifikt motivera det, vilket var avsikten (förarbetet) och skrivningen i utökandet (differentierat strandskydd). Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) ger i ensliga områden runt sjöar fler möjligheter till byggnation i strandnära läge.

Det ska tilläggas att strandskyddet gäller ifrån strandlinjen ut i vattnet samt upp på land. Detta har konsekvenser för vattenbrukare som per automatik inte inräknas i de areella näringarna (skogs-, jordbruks-, ren- och fiskenäring). Strandskyddets omfattande sträckning av 300 meter upp på land skapar omfattande behov av detaljplan på öar i Bohuslän som kan reglera frågan ytterligare.

Miljömålsberedningen föreslår att man till de två syftena ovan tillför vattendirektivets God ekologisk status och God kemisk status samt God havsmiljö (havsdirektivet). Det innebär att strandskyddet inte endast ska ha ett syfte för enskilda arter utan även för havsmiljön i stort. Beredningen tänker sig att strandskyddet på så sätt kan underlätta att hantera kumulativa effekter (1 brygga inget problem 20 bryggor med 10 meters mellanrum minskar möjligheterna för fiskens reproduktion) samt exempelvis konnektivitet (ekologisk koppling mellan olika områden).

Beredningen anser att det kommer leda till en restriktivare tilldelning av dispenser samt en enklare tolkning för kommuner, länsstyrelser och privatpersoner.

Kommunen ställer sig bakom förslaget att strandskyddets syften bör inkludera fler hänsyn då det rimmar väl med ekosystemansatsen och kan vara en väg att komma åt den helikoptersyn

som behövs för att undvika negativa kumulativa effekter på havsmiljön. Samtidigt tycker man att den nya strandskyddsutredningens förslag om mer lokal påverkan på var, man ska kunna ha vad är viktigt. Exempelvis kommer justering av placering av småbåtshamnar kanske krävas och då behöver man kunna planera för ändrad placering på mindre känsliga bottnar oftast i mindre skyddade lägen.

Ny havsmiljölag

Kommunen ställer sig neutral till att införa en havsmiljölag

Tvärvetenskaplig funktion (s. 1400)

Kommunen har svårt att bedöma värdet och formen av detta förslag

Konsekvensanalyser (s. 1469,1474, 1477)

Miljömålsberedningen genomlyser konsekvenser av förslagen bland annat för kommuner, näringsliv, fiskeföretagare och jordbrukare. På grund av komplexiteten av uppdraget är konsekvenskapitlet per automatik bristfälligt. Värt att notera är att direkta identifierade konsekvenser för kommunerna inte är så stora. Det mesta av detta är lyft ovan. För små jordbrukare kan förslaget om fosforkartering vara överambitiöst och missa målet men kommunen anser att Jordbruksverket kommer hantera den frågan på ett bra sätt med ett nytt ansvar för miljömålet och goda och inlyssnande resultat från "greppa näringen".

Kommunen uppmanar regeringen att tydliggöra konsekvenserna om man ska gå vidare med förslaget. Beslut bör tas med god vetskap om vad konsekvenserna blir, särskilt viktigt när det är komplext.

Ökad återföring av fosfor och kväve till livsmedelssektorn kommer ha konsekvenser för kommunerna i investering i ny teknologi samt ökade kostnader för tillsyn, information och uppföljning. I förlängningen är denna cirkularitet nödvändig och är undersökt i andra utredningar.

För mindre fiskeföretag kan utökad reglering kräva längre resor och eventuellt mer fiskeansträngning för att nå kvoter men slutmålet av mer kustfisk bör kunna ge fiskenäringen goda förutsättningar i framtiden. Fortsatt lokal landning är av stor vikt för våra kommuner i Bohuslän.

Tillägg med betydelse för näringslivets och kustkommunernas utveckling.

Det behövs möjlighetsutrymme för att i mindre skala testa nya metoder, modeller, processer, teknik mm för att skapa kunskap och kunna dra lärdomar kring vad som är hållbart eller ej. Idag tar myndighetsprövningar och hantering av ärenden med marin anknytning allt för lång tid för att vara försvarbart för de som ansöker om tillstånd att utveckla något.

Kommunen anser att miljömålsberedningen inte riktigt tagit till sig detta perspektiv. Förenkling av målstyrning behövs men det behövs också flexibilitet i implementeringen vilket inte kommer fram tydligt i utredningen